

Stjepan Čovo

MARIJINE SVETKOVINE (II)

BLAŽENA DJEVICA MARIJA OD KRUNICE

(7. listopada)

Etape ove Marijine svetkovine bile su uvijek rezultat zahvata i pomoći Bl. Djevice u pojedinim dramatičnim okolnostima vjernoga puka koji joj se utjecao. Svetkovinu je ustanovio sveti Pio V. 1573. godine kao znak zahvalnosti nad izvojevanom pobjedom nad Turcima kod Lepanta 7. listopada 1571. Papa Klement XI., nakon pobjede nad Turcima kod Petrovaradina 1716., koju su kršćani izvojevali moleći krunicu, odredio je da se svetkovina slavi u cijeloj Crkvi. Leon XIII. je svetkovinu obogatio vlastitom Misom i oficijem. Tekstovi Mise su uzeti iz dominikanskog obreda. Čitava se liturgija odvija hvaleći Mariju radi njezina udjela u Kristovu misteriju, kako to i sama krunica ponavlja.

Izmjena radosnih, žalosnih i slavnih otajstava u himnima i u antiфонама jest trajni doprinos da proniknemo u otajstva našega spasenja u kojima je Marija učestvovala. Ovom se svetkovinom na poseban način naglašava kristocentričnost Marijina štovanja u Crkvi koje je usredotočeno na otajstvo Kristova utjelovljenja i spasenja ljudi.¹

Apostolska pobudnica *Marialis cultus*² upozorava na tu kristocentričnost Marijine krunice i potiče nas da je molimo u tom duhu, jer je krunica »sažetak svega Evandjelja«. ³ Papa je posebno naglasio da i liturgija i krunica imaju »iste događaje povijesti spasenja koje je ispunio Krist«. ⁴ »Liturgijska slavlja i pobožnost krunice ne smiju se ni suprostavljati ni izjednačivati«. ⁵ Razlika je u tom što »liturgija uprisutnjuje pod velom znakova (...) najveća otajstva našega Otkupljenja« a krunica »pomaže molitelju da se sjeća tih otajstava te potiče njegovu volju da odatle crpi pravila za život«. ⁶

¹ MC, br. 46.

² MC, posebno govori o krunici u br. 42—55.

³ MC, br. 42.

⁴ MC, br. 48.

⁵ MC, br. 48; usp. SC, br. 13.

⁶ MC, br. 48.

S pohvalom se govori o novijim pokušajima da se pojedini dijelovi krunice povežu s čitanjem Sv. pisma i na taj način mogu doći do izražaja duhovna bogatstva same krunice. Papa želi da »krunica dobije opet na cijeni u udruženjima i pokretima mladih«.⁷

Razmatranje je sastavni dio molenja krunice, jer bi bez toga krunica sličila tijelu bez duše. Pretvorila bi se u puko ponavljanje istih formula.

Novi misni obred zamijenio je staru zbornu molitvu s molitvom iz Anđeo Gospodnji u kojoj se spominju svi misteriji Kristova života: radost, žalost i proslavljenje. Darovna molitva je obnovljena, iako je u biti ostala ista, dok je popričesna potpuno nova: »Gospodine, Bože naš! U ovom otajstvu navješćujemo smrt i uskrsnuće tvoga Sina: nama, koji postadosmo sudionici njegovih muka, daj da zavrijedimo biti dionici i njegove utjehe i slave.«⁸ Misna se čitanja mogu odabrati po volji iz Zajedničkih čitanja Bl. Dj. Marije, a preporuča se izvještaj o Naviještenju (Lk 1, 26—38).

Premda je reduciran broj antifona u obnovljenoj Liturgiji časova, ipak su se na Jutarnjoj i Večernjoj sačuvale antifone koje nam prizivaju u pamet radosna, žalosna i slavna otajstva Kristova života. Drugo čitanje, uzeto iz govora sv. Bernarda opata,⁹ potiče na razmatranje o otajstvima našega spasenja. Vlastiti himan je samo jedan, koji lijepo sažimlje sva tri vida misterija koji se slavi.

MARIJINO PRIKAZIVANJE U HRAMU (Gospa od zdravlja) (21. studenoga)

Neposredni objekt ove svetkovine jest onaj događaj iz Marijina života kad su je njezini roditelji prikazali Gospodinu u Jeruzalemskom hramu kad joj je bilo 3 godine. U hramu je ostala do svoje 12 godine posvetivši se isključivo pobožnosti i veličanju hramske službe. Evanđelje o tom ništa ne govori. Govore samo apokrifi koji nastoje ispuniti šutnju Evanđeljâ o pojedinim razdobljima Marijina života. O Marijinu prikazanju u hramu govori Protoevanđelje Jakovljevo (2—3 st.) čije je propovijedanje našlo dobar prijem kod naroda i inspiriralo umjetnike stvorivši tako bogat teren za njihova umjetnička djela.

Liturgijsko slavlje ove svetkovine pojavilo se ipak mnogo kasnije nego apokrifi. Početak joj je u Jeruzalemu, u Marijinoj crkvi koju je sagradio Justinijan I. god. 543. Na dan posvete te crkve, 21. studenoga, rodila se i svetkovina Marijina Prikazanja. Toga dana svetkovinu stavljaju i svi kalendari Istočnih Crkava.

Svetkovina je došla na Zapad pod utjecajem raznih faktora. Nalazi se u dva grčka evanđelja iz 10. st. te u jednom engleskom kalendaru iz 12. st.

⁷ MC, br. 51.

⁸ Rimski misal, popričesna, 7. listopada.

⁹ SV. BERNARD, Govor o vodstvu, u *Sabrana djela*, Cister. izd. 5 (1968) 282—283.

u Winchesteru pod nazivom »Oblatio s. Mariae in templo cum esset trium annorum«. U jednom mađarskom kalendaru iz 1200. god. naziva se »Representatio s. Mariae«.

Svetkovina je počela zauzimati opći karakter 1372. god., kad ju je francuski kralj Karlo V. uveo u Avignonu s dozvolom pape Grgura XI. Kasnije je papa svetkovinu protegao na cijelu Crkvu. Karmelićani su je prihvatili 1391. god., a Kartuzijanci 1474. god. Pio II. i Siksto IV. mnogo su doprinjeli njezinom širenju. Pio IV. ju je uveo u Rimski brevijar, a Pio V. ukida svetkovinu zbog toga što je apokrifnog porijekla, ali ju je kasnije opet uveo. Svetkovina je dobila konačni oblik u prigodi revizije kalendara koju je proveo Klement VIII. 1602. god. Benedikt XIV., raspravljajući o reformi kalendara, namjeravao je svetkovinu ukinuti, ali je prije umro nego što se reforma ostvarila.¹⁰

Pavao VI., među ostalim Marijinim blagdanima, ističe »takve, koji — nadilazeći apokrifne podatke — u svome sadržaju pružaju visoku vrijednost uzora, te nadostavljaju na časne predaje, nastale posebno na Istoku (21. studeni: Prikazanje Blažene Djevice Marije)«. ¹¹

Ovu svetkovinu ne bismo trebali promatrati kao prikazanje trogodišnje Marije u hramu nego bismo trebali u nju utkati teološki pojam »oblatio — prinos« ili »consecratio — posveta« kojom se Marija posvetila Bogu kao nitko drugi.

Liturgija ove svetkovine promatra Mariju kao hram Gospodnji, svetište Duha Svetoga. Sadržaj je vrlo sličan svetkovini Bezgrešnog Srca Marijina.

U novoj zornoj molitvi Crkva se postavlja pod zagovor one koja je puna milosti; moli da i mi učestvujemo u punini božanske milosti.

Obnovljena Liturgija časova obogatila je svetkovinu novim himnima i Drugim čitanjem,¹² sačuvavši ono što je bilo najbolje u prijašnjem oficiju.

BEZGREŠNO ZAČEĆE BL. DJ. MARIJE (8. prosinca)

Crkva je oduvijek vjerovala da je Marija, zbog posebnih zasluga Isusa Krista i zbog njezina božanskog materinstva, sačuvana od svake ljage grijeha i da na nju nije primijenjena općenitost istočnoga grijeha. To što je Crkva oduvijek vjerovala kao objavljenu istinu, proglasila je i člankom vjere: *Marija je radi posebne milosti svemogućega Boga, radi predviđenih zasluga Isusa Krista, Spasitelja ljudskog rođa, sačuvana netaknuta od svake ljage istočnoga grijeha.*¹³

¹⁰ Usp. LÖW GIUSEPPE, *Presentazione di Maria S. ma.* u *Enciclopedia cattolica*, sv. IX, 1952, str. 1966—1968; CAPELLE B., *Le feste Mariane*, u *La Chiesa in preghiera*, 818.

¹¹ MC, br. 8.

¹² SV. AUGUSTIN, *Sermo 25*, 7—8, u PL 46, 937—938.

¹³ PIO IX., *Bula Ineffabilis Deus*, od 8. XII. 1854.

Među Ocima I.—IV. stoljeća nalazimo paralelizam: Eva-Marija. Kao što je Eva izišla čista iz Božjih ruku, tako je i Marija trebala izići bezgrešnom iz istih ruku; ona koja je trebala biti obnoviteljicom Evinih ruševina, nije smjela biti u njih umiješana. U isto vrijeme sv. Hipolit kaže da je Spasitelju bila »napravljena korabljica od drva (BD Marija) koja nije podložna truleži grijeha«. ¹⁴

Ova se svetkovina slavi u svim Istočnim Crkvama, u katoličkim i u odijeljenim, iako u Istočnim odijeljenim Crkvama nije nikad došlo do dogmatske definicije Bezgrešnog Marijina začeća. Iznimku čini sirsko-monofizitska i kaldejsko-nestorijanska Crkva. Istočne odijeljene Crkve slave ovu svetkovinu 9. prosinca, dok je katolici istočnoga obreda slave 8. prosinca.

U 11. stoljeću slavila se u Engleskoj svetkovina Marijina začeća, koja nije bila duga vijeka zbog normandskih osvajanja. Stoljeće kasnije ta je svetkovina bila obnovljena i naziva se punim imenom: Bezgrešno Marijino začeće. Svetkovina brzo prelazi iz Engleske u Normandiju, a potom se slavi u cijeloj Francuskoj. Neki su bili protiv ove svetkovine. Sam sv. Bernard je mislio da je milost posvetila Marijino rođenje, ali ne i njezino začeće. ¹⁵

U obranu ove svetkovine ustali su franjevci, posebno na svom kapitulatu u Pisi 1263. god. Tu su zaključili da se ova svetkovina uvede u cijeli Red. ¹⁶ U borbi za Bezgrešno Marijino začeće osobito se ističe Duns Scot svojom naukom. On tvrdi da je vrhunac otkupljenja u predsačuvanju ili nedopuštenju da nekog okalja istočni grijeh. Takav zahvat Božji ujedno je i najveća slava Božja. »Blažena Majka Božja, veli on, jest na nebu, ona koja nije nikada bila neprijateljica ni osobnim ni istočnim grijehom; to bi ipak bila da nije bila sačuvana.«

Papa Siksto IV. najzaslužniji je da se na Zapadu prihvatila svetkovina Bezgrešnog Marijina začeća. On je 1476. god. ovoj svetkovini dodijelio iste oproste kao i svetkovini Tijelova. Za nju je priredio i liturgijske tekstove koji su prešli u liturgijske knjige. Tako se svetkovina proširila. Tridentski sabor, naglašujući općenitost istočnoga grijeha, od njega izuzimlje Mariju. ¹⁷

God. 1693. svetkovina dobiva oktavu (osminu), a 1879. god. vigiliju (bdijenje). Nakon što je Bezgrešno Marijino začeće proglašeno dogmom (1854.), postaje jedna od najraširenijih Marijinih svetkovina. 1863. god. sastavljen je novi oficij i misa za ovu svetkovinu. ¹⁸

¹⁴ SV. HIPOLIT, In Ps. 22, u PG 10, 610.

¹⁵ Usp. SV. BERNARD, Ep. 147, u PL 182, 336.

¹⁶ WADDING L., *Annales Minorum*, ad. annum 1263.

¹⁷ DS 792, a DS 833 kaže: »Marija je kao majka Božja na poseban način otkupljena; nije začeta u razdvojenosti od Boga i nije bilo časa kad je bila bez milosti. Milosno stanje nije primila rođenjem nego se ono podudara s početkom njezina života.«

¹⁸ Usp. ROSCHINI GABRIELE, *Immacolata concezione*, u *Enciclopedia cattolica*, vol. VI, Città del Vaticano 1951, 1651—1657.

Ova je svetkovina trijumf misterija spasenja. Marija je sačuvana bezgrešnom zbog predviđene smrti Božjeg Sina i tako je postala dostojan Kristov stan, kako ističe zborna molitva.¹⁹ Svetkovina Bezgrešnog Marijina začeca slavi se devet mjeseci prije svetkovine njezina rođenja. Tim se također želi istaknuti vjera da je Marija začeta bez istočnoga grijeha.

Ovom svetkovinom slavimo ne samo misterij Marijine neokaljanosti od vlasti tmina — taj negativni aspekt, već i istinu da je ona puna blistave milosti i nebeske ljepote. Ovaj pozitivni aspekt osobito je prisutan u ovoj Gospinoj svetkovini. Zbog toga Crkva joj radosno i pjeva: »Sva si lijepa, o Marijo, i grijeha istočnoga nema u tebi!« U ovoj se svetkovini jasno vidi misterij velike Božje darežljivosti i velikodušnosti prema Mariji. Zato u liturgiji ovog dana zahvaljujemo Bogu što su ostvareni njegovi planovi u Mariji. Zbog toga i mi kličemo od radosti, tražeći ujedno barem dijelak čistoće i svetosti koju je ona posjedovala.

Novi Red mise nije promijenio temeljni smisao molitava ove svetkovine, ali je svetkovina obogaćena novim predslavljem. U njem se ističe da je Bog preblaženu Djevicu Mariju unaprijed očuvao od svake ljage istočnoga grijeha, da ju je obogatio puninom milosti, pripremio za dostojnu Roditeljku svoga Sina i postavio je znakom početka Crkve, Zaručnice Kristove, ljepote bez ljage i bore. Ona, prečista Djevica, imala je roditi Sina, koji će kao nevin Jaganjac uništiti naše opačine. Nju je, iznad sviju, naumio dati svome narodu za odvjeticu milosti i uzor svetosti.²⁰ To je divni hvalospjev Mariji!

Misna čitanja su također doživjela izmjenu. Prvašnji ulomak iz knjige Mudrih izreka (Izr 8, 22—35) zamijenjen je čitanjem iz knjige Postanka (3, 9—15. 20), gdje se Bog objavljuje kao Spasitelj i oživotvoritelj, a taj će nam spas donijeti žena-Marija, nova Eva, po čijem ćemo Sinu biti spašeni i otkupljeni. Drugo čitanje uzeto je iz poslanice sv. Pavla Efežanima (1, 3—6. 11. 12) koje govori da nas je Bog odvijeka predvidio za posinstvo, za sebe, po Isusu Kristu, prema dobrohotnosti svoje volje. U tom broju predestiniranih posebno mjesto pripada neokaljanoj Majci Kristovoj. Lukino Evandjelje (1, 26—38) donosi događaj navještenja i usredotočuje misterij otkupljenja na činjenicu da će Marija, osoba posebne Božje naklonosti i njegove obilate darežljivosti, začeti i roditi Otkupitelja. Ona koja je kod navještenja velikodušno rekla: »Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po tvojoj riječi« (Lk 1, 38).

U Liturgiji časova himni su divni i veličanstveni. Od prijašnjih odpjeva i antifona ostavljene su samo one najbolje. Oba su čitanja Časoslova izmijenjena. Umjesto izvještaja o padu, kako ga donosi knjiga Postanka (Post 3, 1—5), sad nam je dat odlomak sv. Pavla iz poslanice Rimljanima (Rim 5, 12—21), koji govori o misteriju spasenja i grijeha, a umjesto

¹⁹ RIMSKI MISAL, **Zborna molitva svetkovine Bezgrešnog začeca.**

²⁰ RIMSKI MISAL, **Predslavlje o Bezgrešnom začecu (novo).**

enciklike Pija IX. dat nam je poetski tekst sv. Anselma, velikog pobornika te svetkovine u XI. i XII. stoljeću.²¹

Papa Pavao VI. u pobudnici *Marialis cultus* lijepo govori da je ova svetkovina divna priprava za dolazak i rođenje Spasitelja: »8. prosinca — kad se u isti mah proslavljuje Neokaljano začeće Marije, temeljna priprava (usp. Iz 11, 1—10) na dolazak Spasitelja i blažena zora Crkve bez ljage i nabora«²² i nas poziva da se što dostojnije spremimo za svetkovinu Božića koja je pred nama.

Zaista možemo reći da je liturgijskom reformom ova svetkovina obogaćena, da je osvježen njezin sadržaj i znatno obojen u perspektivi Novog zavjeta.

PRVI HRVATSKI MARIOLOŠKI KONGRES (Split, 9. i 10. rujna 1976.)

Tema: BOGORODICA U HRVATA

Program:

L. Povijesni vid: Adalbert REBIĆ, Dosadašnje poruke mariologije u Hrvata; Josip SOLDO, Marijanski kult u hrvatskoj historiografiji; Eduard PERIČIĆ, Hrvatsko kršćanstvo u doba kraljice Jelene; Vladimir ZAGORAC, Štovanje Bogorodice u zagrebačkoj Crkvi na temelju liturgijskih kodeksa; Nikola M. ROŠČIĆ, Štovanje Bogorodice u Hrvatskoj provinciji franj. konventualaca; Karlo KOSOR, Marija u stihovima Marka Marulića; Karlo JURIŠIĆ, Naivna arhitektura u čast Gospe na području srednje Dalmacije; Gabrijel JURIŠIĆ, Problematika mariološko-marijanske bibliografije u nas.

II. Teološki vid: Tomislav ŠAGI-BUNIĆ, Marijino posredništvo u misli Stjepana Bakšića; Jeronim ŠETKA, Hrvatska marijanska terminologija; Marijan MANDAC, Mariološka mjesta NZ u našoj biblijskoj prevodilačkoj tradiciji; Ratko PERIĆ, Marijino materinstvo i majčinstvo Crkve; Leonard OREĆ, Marija u pučkoj pobožnosti katolika u Bosni i Hercegovini (dogmatska slika); Dinko ARAČIĆ, Uloga Karla Balića u izradbi VIII poglavlja LG; Mato ZOVKIĆ, Marija u Stadlerovim pastirskim poslanicama; Marko ORŠOLOČ, Štovanje Majke Božje kod nekatolika u nekim dijelovima BiH.

III. Pastoralni vid: Živan BEZIĆ, Bogorodica u hrvatskom narodu; Srećko BEZIĆ, Katalogizacija i kategorizacija hrvatskih Marijinih svetišta; Josip ANTOLOVIĆ, Hodočasništvo i pučka pobožnost; Mato LEŠCAN, Hrvatska pučka marijanska popjevka; Jure RADIĆ, Marijansko nazivlje bilja kod nas; Augustin AKRAP, Bogorodica u hrvatskoj srednjovjekovnoj književnosti; Ante ŠKOBALJ, Ime Marijino u toponimiji otoka Šolte; Martin KIRIGIN, Jesu li nove liturgijske knjige osiromašile ili obogatile Marijin kult?

²¹ SV. ANSELMO, *Oratio* 52, u PL 158, 955—956.

²² PAVAO VI, Pobudnica *Marialis cultus*, br. 3; usp. RIMSKI MISAL, Predslovlje 8. prosinca.